

Qüestions col·loquials

JAUME SALVANYÀ

En el número 55 de LLENGUA NACIONAL comentàvem unes quantes expressions de les que passem habitualment als locutors de Ràdio Flaixbac i Flaix FM: *anar a fer unes ballariques, ser més feliç que un tornavis, ser infecte, endavant les atxes!, n'hi ha per sucra-hi pa*. L'objectiu és enriquir el vocabulari i oferir exemples per variar els discursos radiofònics que sovint corren el perill de repetir-se. I ho fem amb dos tipus d'expressions: les *tradicionals*, les que hem sentit a casa tota la vida, i les *actuals*, les que es generen en els nostres dies.

De les primeres, com comentarem, en alguns casos lamentablement se'n pot constatar un desconeixement notable. Amb la feina que fem intentem de contrarestar un xic aquesta tendència. De les segones, tot i que potser només se senten en reduïdes o zones molt concretes, procurem fer-nos-en ressò perquè arribin a tota l'audiència.

Algunes de les paraules i expressions que hem fet arribar als locutors els últims mesos són aquestes:

Llepar. Aquest verb té una sèrie d'accepcions col·loquials que no figuren en els diccionaris generals. N'esmentem tres. En primer lloc, pot significar 'estar ben llest', 'ja no tenir remei'; seria sinònim de *haver begut oli*. I en aquest sentit es pot dir, per exemple, que si el teu cap t'agafa mania **ja has llepat**.

En segon lloc, pot significar 'rebre' o 'sortir perjudicat d'alguna cosa'. Així, si volem amenaçar algú perquè ja estem tips de sentir-lo, li podem dir que, si no calla, **lleparà**; i si algú és propens a haver de fer hores extres direm que sempre li toca **llepar**.

Finalment, també pot voler dir 'caure'. O sigui que, si algú perd l'equilibri esquiant, segurament **lleparà**, i si va gaire ràpid **lleparà** de valent!

En les dues primeres accepcions, a més a més, trobem una bona alternativa a un castellanisme molt estès com és **pringar*.

Fer patxoca. Tant el diccionari del IEC com el de l'Enciclopèdia defineixen *fer patxoca* aplicant-ho a persones; però sols el primer ho recull aplicat, per extensió, a objectes. Així, els oients de les nostres emissores que participen en concursos guanyen regals que **fan molta patxoca** (viatges, reproductors d'MP3, entrades per a concerts, etc.).

Demà m'afaitaràs! Amb aquesta expressió mostrem que no estem disposats a fer allò que un altre ens proposa. Per exemple, si algú truca a la ràdio per demanar que li donin unes entrades que s'han de sortejar, el locutor li pot respondre: «Sí, mira, **demà m'afaitaràs!**»

Buidar el pap i sense suc ni bruc són dues expressions sorprenentment desconegudes per una bona part dels locutors. La primera, sinònim de *desfogar-se*, la podem aplicar a algú que està trist o deprimit per alguna adversitat, o bé que està disgustat i té ganes d'esbravar-se. Li diem que **buidi el pap**, que li farà bé. La segona s'aplica a tot allò que no té gaire substància ni gràcia. Es pot parlar de cançons, pel·lícules, històries, etc. **sense suc ni bruc**.

A can Collons de la Roca, expressió que no han sentit gaires locutors, però

que, en canvi, els fa molta gràcia i té bon acolliment. Indica llunyania, i generalment s'aplica a un lloc poc conegut o de difícil accés i que potser no sabem ben bé on queda. Ve a ser un equivalent més informal de l'expressió *allà on Nostre Senyor va perdre l'esperdenya*. Podríem dir, per exemple, que el poble de Cadaqués queda **a can Collons de la Roca**.

Ser teta de monja, frase feta prou expressiva

que els diccionaris recullen amb la forma *ser mamella de monja* i que s'aplica a un gust exquisit, però que, per extensió, es pot aplicar a tot allò que és sublim. Així, si parlem d'un restaurant on hem xalat de valent, podem dir que **era teta de monja**; o si s'ha elaborat un gag molt reeixit per a algun programa, es pot presentar dient que **és teta de monja**.

Aquestes dues últimes expressions tenen la particularitat que se senten poc. Precisament per això poden tenir ganxo per a algun locutor que se les vulgui fer seves per innovar. I, seguint el fil de paraules que se senten poc, també procurem refrescar termes que sembla que van caient en desús, ofegats per altres sinònims o bé perquè són utilitzats únicament en una part del territori, i d'aquesta manera els fem conèixer allà on arriben les nostres freqüències arreu dels Països Catalans.

La paraula **tanoca**, per exemple, va quedant arraconada per *ximple, babau o ruc*—que també comença a quedar absorbida per *burro*—. Així, les bestieses o ximpleries que diu la gent també les podem qualificar de **ruca-des**. I sovint els qui les diuen són uns **tanoques**. O el verb **destarotar**, que queda eclipsat per *desconcertar, alterar* o altres. De qui es molesta per no res, direm que qualsevol cosa el **destarota**; o si algú vol transmetre un mis-

satge i uns altres l'estan distraient, els podrà dir que no el **destarotin**, que ha de dir una cosa molt important.

El programa *Prohibit als pares* de Ràdio Flaixbac, que tracta sobretot de qüestions d'amor, sexe i relacions de parella entre els adolescents, es fa amb la base de les trucades i els missatges dels oients. Com que es mou en un terreny en què la llengua col·loquial i l'argot són omnipresents, és molt important la consciència lingüística dels locutors. En la segona etapa del programa que hem encetat aquesta temporada, amb presentadors nous, la bona consciència està garantida. El que procurem des del servei d'assessorament lingüístic és facilitar-los expressions adequades al to estripat que fan servir sovint per engrescar-los a utilitzar-les per antena.

Així, una paraula com *llondro*, que el diccionari defineix com a «curt d'enteniment» o «d'intel·ligència obtusa», també pot servir per a designar d'una manera força col·loquial el xicot –no tant la xicota– en una relació de parella de festeig (allò que sovint també es diu amb la paraula *manso*, forma que l'Alcover-Moll indica que és «antiquíssima en català», per bé que no recull amb aquest significat; o allò que en castellà en dirien *maromo*). Així, a una noia el xicot de la qual s'enfada quan ella surt amb les amigues, li podríem dir: «Tu fes el que vulguis, i el teu **llondro** que s'hi posi fulles!» I, seguint el *Diccionari del català popular i d'argot*, l'expressió *fer el llondro* significa 'fer el gandul'. És a dir, que si hem anat de corcoll tot l'any i volem dedicar les vacances a menjar, jeure i no fer res, podem dir que ens dedicarem a **fer el llondro**.

El camp dels refranys dona molt de joc en qüestions sexuals, i, de tant en tant, procurem passar-ne uns quants a les quatre persones que condueixen el programa. Així, doncs, deixar anar en el moment adequat que «dels pecats del piú Déu se'n riu», que «els pecats de la xona la Mare de Déu els perdona» o bé fer una reflexió com «tants pardals que passen gana... i tantes figues que es podreixen!», a part de donar un toc simpàtic i entremaliat al programa, ajuda a normalitzar uns termes –els que designen els genitals masculins i femenins– que massa sovint els adolescents tendeixen a designar en castellà. ◆

Tastar Chateldon es descobrir el Penedès

